

Ameriški denarni knez.

Julija 1763 se je rodil v vasi Waldorf pri Badenu, v bližini nemškega mesta Heidelberg, John Jakob Astor kot tretji sin mesarja, o katerem je bilo znano, da je bil zapravljivec po krčmah in presneto zanikern mesar in družinski oče.

Janezova starejša brata sta zapustila zelo zgodaj očetovo hišo. Jurij, starejši sin, je začel v Londonu trgovino z godali, med tem ko je otvoril drugi sin Henrik mesarjio v Njujorku.

John ali Janez je bil star 17 let, ko se je podal z doma. Znal je celo pisati, čitati ter računati. Najprej je krenil k reki Reni, kjer si je toliko prislužil kot splavar, da je imel dovolj za vožnjo v London. Njegov brat ga je sprejel z odprtimi rokami, a njegov načrt je bila — Amerika. Ostal je pa le tri leta v Londonu, pomagal je bratu v trgovini in je porabil prosti čas za učenje angleščine. Skrbno si je zabeleževal vse, karkoli je čul o Ameriki.

Koncem leta 1783 se je odpravil v Združene države Severne Amerike. Vozil se je z ladjo, ki je imela na krovu zelo mnogo izseljencev iz Nemčije ter Holandske. Na ladji se je seznanil Astor z Nemcem, ki je že bil poprej nekoč v Ameriki, kjer je kupoval od Indijancev kože in jih je dobičkanosno prodajal naprej v Njujork ter v Filadelfijo. Astor si je po tem pripovedovanju ustvaril načrt: Lotil se bo trgovanja s kožuho.

Dospevši v Njujork, je delal nekaj časa pri bratu mesarju, celo tudi kot pek. Po prebitju dveh let v Njujorku je otvoril istotam majhno trgovino s kožuhi, ki se je dobro obnesla. V tem času je poročil Saro Todd, ki mu je prinesla v zakon 300 dolarjev dote in izbornega trgovskega duha kot poznavalka kož.

Astor je bil zelo trezen trgovec, ki je hrepenel še naprej po svetu. Za njegov uspeh je bilo odločilno, da je stopil s prodajalci kož naravnost v stike. Leta 1805 je posedal podružnico v Montrealu, torej tam, kamor so vozili lovci kože na trg. S takimi zvezami se je povzdignil in je postal kmalu znan kot najpomembnejši trgovec s kožuho v Njujorku. Njegovo premoženje je znašalo tedaj 25.000 dolarjev.

Astor se je vrgel še na drugo trgovino: na kupovanje in prodajo zemljišč. V obsegu današnjega vele mesta Njujork je pokupil stavišča, kojih vrednost se je dvignila v kratkem z naraščanjem mesta za 5- do 15kratno kupno ceno. Poleg tega je posojal denar ameriški vladi. Posojila mu niso donašala samo obresti, ampak so mu pomagala še do znatnega političnega vpliva, katerega je uporabljal, da je še bolj razširil svoje trgovanje s kožami.

Najbolj ceno nakupovališče za kožuho je bilo ob severno-zapadni obali ob izlivu reke Columbia, kjer so prodajali Indijanci kože za smešno nizke cene. Od tamkaj je razpečeval J. Astor kožuhe v Kanton ter na Kitajsko, kamor so prevažale njegove ladje blago. Pri vsaki pošiljki je zaslužil čisti

stih 50.000 dolarjev. Iz Kantona so se vračale njegove ladje z rižem, dišavami, s svilo v London. Tamkaj so prodali kitajsko blago, natovorili novega iz Amerike in tako je rasel Astorjev kapital.

Astor je umrl 29. marca 1848. Zapustil je za tedajne čase bajno svoto 20 milijonov dolarjev. Od svojega premoženja je razdelil 2 milijona dolarjev za razne dobrodelne ustanove, ostalo je pripadlo njegovemu edinemu sinu, ki bi naj po očetovi zadnji volji še bolj razpredel ter razširil trgovino s stavbišči v Njujorku.

*

Leteča barka jezuita Lana.

Francesco Lana je bil jezuitski pater in profesor računstva in modroslovja v italijanskem mestu Brescia. Leta 1670 je obelodanil občo pozornost vzbujajoča razmišljanja o možnosti vožnje po zraku. Med drugim je zapisal sledeče: »Duh in podjetnost človeka nista ostala na miru. Človek je raziskoval, kako bi lahko po načinu ptičev letal po zraku. Dolgo časa ni bilo verjetno, da bo sploh mogoče izdelati stroj, ki bi bil lažji nego zrak. Meni je uspelo, da sem preračunal napravo, ki bo lažja nego zrak, bo lahko plavala v zraku, da, nosila bo celo človeka in še drugo težo. Glede takega stroja sem povsem siguren in bom to v kratkem dokazal s poskusi. Ako zamoremo zgotoviti posodo iz stekla ali kakega drugega materiala, ki bi tehtal manj nego v njem se nahajajoči zrak in bi nato ta zrak iz dotične posode lahko izsesali, potem bi bila posoda lažja od zraka. Iz povedanega sledi z lahkoto, kako bi bilo treba zgraditi stroj, ki bi se peljal kakor ladja po zraku. Vzemimo štiri krogle, iz katerih je odstranjen zrak, od katerih bi zamogla vsaka po predhodnem računu dvigniti enega ali dva človeka. Te krogle bi bilo treba zvezati s poprečniki. Nato bi zgradili leseno barko z jamborom in jadrom ter s krmilom. Takole barko bi morali pritrčiti na štiri omenjene krogle, iz katerih smo poprej izsesali zrak. Krogle bi seveda morali poprej pritrčiti k zemlji, dokler ne bi stopili ljudje v leseno barko, sicer bi se dvignila naprava prehitro. Ko to pišem, se mi dozdeva vse to liki pravljica, kateri se moram smejati. Na drugi strani pa prepričano trdim, da nisem v zmoti glede zgoraj navedenih dokazov.«

Poslednje vesti.

Novice.

Umestitev novega ljubljanskega stolnega prošta in dekana. Dne 2. aprila je bil umeščen kot stolni prošt ljubljanski g. kanonik in dosedanji stolni dekan Ignacij Nadrah. — Istočasno je bil inštaliran za stolnega dekana g. kanonik dr. Franc Kimovec.

Smrt nemškega kardinala. V Rimu je preminul za veliko noč v visoki starosti 89 let nemški kardinal Franc Ehrle. Pokojni je bil iz družbe Jezusove in je obhajal leta 1931 70-letnico redovnega življenja.

Obešenega so našli v Ljubljani 30letnega točaja Josipa Hajnska.

Utopljenko so potegnili iz Ljublanice. Iz Ljublanice so potegnili dne 2. aprila žensko truplo, ki je bilo že dalje časa v vodi. Domnevajo, da gre v tem slučaju za 21letno služkinjo Marijo Sintler, ki je bila rojena v Rav, nah in pristojna v Boštajn, je služila v Ljubljani in je zginila dne 3. marca neznano kam.

Dopisi.

Podružnica Ljutomer Sadjarskega in vrtnarskega društva je imela letos že eno pridelavo (kmetijski referent g. Znidarič) ter dva tečaja v Štrigovi ob velikanski udeležbi, in v Ljutomeru, katerega se je udeležilo v nedeljo blizu 70 prijateljev. Oba tečaja je vodil drevničar g. Štampar. Pokazal nam je praktično pravilno sajenje, obrezovanje in negovanje dreves. V debato so posegali pridno mladi absolventi raznih kmetijskih šol, kakor gg. Stajnko, Rajh, Kramberger, Fistrovič, Fijan itd. Naša podružnica ima letos že 111 članov. Ker še rabimo tretjo samodelno škropilnico in zatiralna sredstva, priredi na belo nedeljo zvečer ob šestih pri g. Resniku v Ljutomeru nekako obdarovanje članov.

Podružnica Šmarje pri Jelšah Sadjarskega in vrtnarskega društva. Kakor se vidi iz poročila, je podružnica pridno na delu. Prav v tem se vidi, da hoče pomagati vsakemu, kdor se le hoče brigati za povzdigo sadjarstva. Tako je v nedeljo dne 25. marca pokazal predsednik podružnice, da se da sadno drevje škropiti tudi z navadnimi vinogradniškimi škropilnicami, s katerimi gre delo veliko bolj spretno od rok, kakor s samodelnimi. Ugodno priliko za to nam je nudil gospod dr. Viktor Lorger, zdravnik v Šmarju, ker nam je dal na razpolago v te svrhe svoj sadonosnik. Pogreša pa naša podružnica sadjarskega strokovnjaka, da bi ob takih prireditvah vspodbujal zaspance, da se skoraj prebudijo, je še pač vse preveč zaspan sadjarstvo.

Sv. Lenart nad Laškim. Veselo velikonoč smo obhajali v naši župniji, zlasti na velikonoč popoldne ob petih, ko se je pripeljal k nam novi gospod župnik. Daj Bog, da bi veliko let vabil delavce v božji vinograd, nam mladino učil, nam angelski kruh delil in zadnjo popotnico nosil! Bog Vas blagoslovi!

Štrigova. Pri nas je prav prijetno vreme. V Štrigovi smo praznovali jubilej 1900letnice Kristusove smrti na križu. Tri dni smo praznovali in prosili Odrešenika usmiljenja. Bilo je mnogo duhovščine. Posebno pa moram pohvaliti g. patra iz Varaždina. Ta duhovnik je tako pridgal, da so se tudi možje jokali. Bog mu plačaj za pouk, saj je bil nujno potreben za štrigovske župljane. V nedeljo smo imeli sveto mašo ob 12. uri ponoči (polnočko) in popoldne smo zaključili celo proslavo s slovesno procesijo po Štrigovi. Na koncu vsega smo pa mi križarji predstavljali igro »Sveti Stanislav« v Katoliškem domu v Štrigovi.

Marenberg. V preteklem mesecu je umrla na holecni možganske mrne 22letna dekla Barbara Knapič. — V gozdu pri Spodnji Dobravi so dne 8. marca našli obešenega 37letnega Feliksa Arzenška, rodom iz Marenberga. Zadnja leta je bil v Avstriji čevljarski pomočnik, nekaj časa je bil sedaj brezposeln in je že prej enkrat si z vrvjo poskusil vzeti življenje. A tedaj so ga rešili. Ker pa še nadalje ni mogel dobiti službe, si je v obupu žalostno končal bedno življenje. — V ubožni hiši je umrl 82letni mizar Pongrac. — V Velike Lašče je prestavljena učiteljica gospa Zora Čerček, soproga bivšega predstojnika na tukaj-